

да надмогнеш ужаса от нея и да надраснеш зададената от самия живот екзистенциална обреченост – и в това е различието между поета и „другите“ – една вяра, която Яворов изповядва до края на живота си и от която пряко или индиректно произтичат всичките му беди⁵. Вглеждането лице в лице заличава без остатък призрака и превръща смъртта в трансцендентална перспектива, в обединяваща и обемаща всичко субстанция. Това именно е новото и различното във фигурата на смъртта при Яворов – онова, което по много категоричен начин го отграничава не само от традицията, но и от сродните визии в кръга „Мисъл“, включително в поезията на Пенчо Славейков⁶, както и от тези в започващата именно с Яворов поетика на символизма.⁷ Тук смъртта не е освобождаващ избор, територия на бунта, метафора на напускането, конквистадорски поход в духовното отвъд – както е например при Бодлер и Рембо; можем да я определим по-скоро като изгубения рай, обединяващата всичко съществуващо сила, която ни помага да се чувстваме едно цяло с вселената. В противовес на идентификацията на смъртта като нощ в първите абзаци това проглеждане на поета чрез песента я вижда като светлина⁸:

...тя беше светлина
на пролетното утро, отвеки съчетана
с мъглата подранила на есенната вечер.
Тя беше само поглед, чиято дълбина,
загадъчно бездънна, сияе отразена
над нази в небосвода. Тя бе едно велико
мълчание сред всичко – сковало всеки ек
по цялата вселена.

⁵ И произтичат, защото хероическата визия за смъртта по модела на Ботев, която Яворов напразно е дирил из македонските друмища – една смърт, която му е отказана – се наслаждава върху декадентската визия за смъртта, видяна по модела на Бодлер като възможност за скъсване с тукашното и с бездарието на ежедневността, но и върху останалата абсолютно неразбрана от съвременниците му трактовка за смъртта като екзистенциална категория, която се вписва и взаимопрониква в самия живот.

⁶ Например в „Химни за смъртта на свръхчовека“.

⁷ Няма да коментирам тук стария и доста глупав спор кой е родоначалникът на българския символизъм, нито пък крайно несъстоятелното мнение, че нещата почват от печатаното през 1905 г. стихотворение „Новият ден“ на Траянов и с откритото писмо на Иван Радославов до Петко Тодоров от 1907 г., придобило по-сетне популярност под заглавието „Бодлер или Тургенев“. По мое мнение е безспорно, че люлката на българския модернизъм е сп. „Мисъл“, но първият убедителен пример за неговата художествена практика е поемата „Нощ“ на Яворов.

⁸ Ала това е странна, отвъдна светлина, съчетала сиянието на пролетното утро и есенната вечер – тя слива в едно сегментите на времето, защото е неподвластна нему.